

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

NÁZEV PRÁCE: Dějiny obchodu s indonéským kořením

STUDIJNÍ OBOR: Etnologie se zaměřením indonesistika

ŘEŠITELKA: Zuzana Hrnčířová

VEDOUCÍ PRÁCE: PhDr. Tomáš Petrů, Ph.D.

Předložená bakalářská práce Zuzany Hrnčířové se zaměřuje na téma historie obchodu s kořením v indonéském souostroví, což je téma pro obor indonesistiky svým způsobem pilířové, neboť obchod determinoval celou řadu socio-ekonomických, kulturně-historických a nakonec i mocenských, tedy politických procesů (nejen) v ostrovní jihovýchodní Asii. Proto její téma vítám a považuji za dobrou volbu, jelikož, a to je poměrně překvapující, nebylo dle mých informací dosud v minulosti českými studenty indonesistiky zpracováno.

Práce je členěna do třech základních oddílů, přičemž ten úvodní se přirozeně zaměřuje na geograficko-historické reálie oblasti „ostrovů koření“ neboli Moluk, které byly epicentrem pěstování této drahocenné a žádané komodity, a kde se odehrávaly mnohé ze zmíněných klíčových událostí. První kapitola rovněž představuje hlavní plodiny, které se staly hlavními položkami obchodu od Makassaru, přes Banten, Melaku až po indickou Cambay a dále na západ, jakož i na sever směrem do Indočíny a Číny. Diplomantka ve své historizující práci neopomíjí – a z podstaty věci – ani nemůže opomíjet historické záznamy o inkriminované oblasti, čímž se logicky dostává k nejstarším evropským záznamům, jako byly ty z pera Marca Pola a později kronikáře Magellanovy flotily Antonia Pigafetty. Poněkud zde však postrádám zmínku o předkoloniálních dobách, který by zahrnovala například pravidelné návštěvy čínských obchodníků, kteří sem kvůli vonnému hřebíčku a muškátu zaplouvali ze svých obchodních stanic na Filipínách. Vzhledem k tomu, že jde o práci zaměřující se právě na historii fenoménu obchodu s kořením, považuji toto za menší nedostatek, který současně lehce zavání europocentrismem. Pokud hovoříme o politické historii Moluk, nepovažuji za šťastné tvrzení, že (Jižní) Moluky se připojily k Indonésii v roce 1963. Učinily tak pouze pod ozbrojeným tlakem centrální vlády, poté, co vládní vojska potlačila separatistickou rebelii, kterou autorka zmiňuje, ovšem její formulace vyznívá, že Republika Jižní Moluky se vzdala dobrovolně atd. Nepřesnost se objevuje i v poznámce na str. 11, kde autorka tvrdí, že Gajah Mada byl poradce krále Hayama Wuruka – to byl zcela určitě také, ale především byl velmi

mocným zemským správcem (*mahapati*hem), řečeno jazykem moderní doby – premiérem. Jinak mohu považovat historicko-geografický úvod za solidní vzhled, který čtenáře dostatečně uvádí do tématu a situace.

V druhé části práce bych vyzdvihl pečlivě, až botanicky zpracované pasáže o koření, což je patrně díky vlivu školitele diplomantky dr. Pokorného, který se tomuto tématu badatelsky věnuje, a které se v pracích humanitního zaměření až na výjimky ke škodě věci nevyskytují. Autorka zde poskytuje komplexní deskripci zemí jejich původu, jejich pěstování, zpracování, využití, jakož i dalšího rozšíření těchto plodin mimo jejich domovinu pod taktovkou koloniálního kapitalismu.

Hlavní část práce pak nejprve mapuje dějiny námořního obchodu s kořením ve Starém světě, především v oblasti Indického oceánu a Středozemního moře, a následně pak hlavní vlny profitem motivované evropské kolonizace Ostrovů koření od portugalských počátků, přes španělské a anglické intervence až po finální ovládnutí Moluk Nizozemci. Je zřejmé, že diplomantka skutečně vynaložila velké množství času a energie na sběr zajímavých a relevantních dat, díky čemuž předložila více než solidní historizující deskripci událostí a souvislostí. To navíc činí čtivým a kultivovaným jazykem. Přínosná je na této kapitole i snaha autorky sledovat, jak nové komodity jako čaj, káva či kakao měnily stravovací i sociální zvyklosti (hlavně) movitějších vrstev. Vítám i několik zmínek či informací, které nabourávají zažitá mýty týkající se koření, které tradičně a až stereotypně prostupují historickou literaturou, jako ty například o konzervačním účinku hřebíčku pro skladování masa apod.

Mám však, navzdory jejím nesporným kvalitám, k této kapitole několik výhrad. Nejprve k těm spíše kosmetickým: na straně 27 diplomantka hovoří o ostrovu Saparn, měla patrně na mysli o. Saparua u Ambonu; malý překlep je jména portugalského kapitána de Abreu, paní Hrnčířová ovšem uvádí Aberau; podobná věc se objevuje u velitele první nizozemské flotily de Houtmana – v práci ale opakovaně figuruje de Houten(a). Za závažnější pak považuji některé nedostatky týkající se rozboru historické situace či událostí. Například na str. 39 paní Hrnčířová konstatuje, že portugalské panství v jihovýchodní Asii i jiných částech světa bylo koncem 16. století v rozkladu. Neuvádí ovšem důvody, které jsou stejně závažné jako dobře známé: v prvé konec portugalské nezávislosti po připojení k tzv. Iberské unii v důsledku ztráty následníka trůnu (1580), což znamenalo de facto španělskou nadvládu a konec portugalské autonomie na mořích, dále omezené personální kapacity malé země operující v koloniích na čtyřech kontinentech, jakož i zpronevěru, korupci a nekompetenci

portugalských vojáků, úředníků a obchodníků. A stejně tak postrádám alespoň zmínku o kulturním, jazykovém a náboženském odkazu Portugalců v oblasti, především pak oblasti Moluk a ještě více Malých Sund. Dále mi bych poopravil spíše neobratné než chybné tvrzení, že Batávie byla jakýmsi „centrem pro řešení problémů“ Nizozemců v indonéském souostroví, jak stojí na straně 45 - to je velmi vágní: Batávie se stala ústředím veškerých politicko-obchodních operací Východoindické společnosti nejen pro tzv. Východní Indii, ale vlastně celou indickooceánskou oblast, díky čemž se samozřejmě mohla stát základnou „pro řešení problémů“, jak uvádí autorka.

Obecně však po obsahové stránce hodnotím třetí, a pro práci stěžejní část, velmi kladně, jelikož je velice poctivě zpracována, ze značného množství především zahraničních zdrojů, a můžeme ji pokládat jako přínosnou pro všechny, kterým se text dostane do rukou. Jako klad práce vnímám i snahu autorku porozumět nebo vysvětlit motivaci dobových aktérů, jakož i sledovat posuny v myšlení, které umožnily realizaci dalekých zámořských plaveb. A fungovalo to i opačně, jelikož poznatky a i objevy vzešlé z těchto cest pak měnily vnímání světa Evropanů.

Z formálního hlediska se mi práce rovněž zamlouvá, poněvadž je sepsána dobrou, kultivovanou češtinou, s množstvím konzistentně používaných citací, mám však i zde jednu výhradu – v práci se průběžně objevují jednopísmenné předložky jako *s* a *v* na konci řádky, což do kvalitního českého textu nepatří, zdá se, že autorka použila nevhodný textový editor.

Celkově však považuji bakalářskou práci Zuzany Hrnčířové za kvalitní, vyvážený, dobře ozdrojovaný a poctivě zpracovaný závěrečný elaborát.

Ve výsledku ho proto po zohlednění výše uvedeného hodnotím celkovou známkou **výborně až velmi dobře** (jedna minus) a **doporučuji ho k obhajobě**.

V Praze 5. února 2015

PhDr. Tomáš Petrů, Ph.D.